

Sınıf Rehber Öğretmenlerinin Bakış Açısından Rehberlik Hizmetleri

Adem BAYAR¹

Recep EKİM²

Gönderim Tarihi: 15.02.2021

Yayın Tarihi: 31.12.2021

Öz

Rehberlik hizmetlerinin amacına ulaşmaması veya yetersiz kalması birçok problemi de beraberinde getirmektedir. Bu çalışmada sınıf öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine dair görüşlerini ortaya konulması, rehberlik hizmetlerinde karşılaştıkları sorunların ve çözüm önerilerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Böylece rehberlik hizmetlerinin daha etkili sunulması sağlanacaktır. Bu çalışma olgubilim deseni ile şekillendirilmiş nitel bir araştırmadır. Çalışma grubu farklı tür ve kademedeki okullarda sınıf rehber öğretmenliği yapan 14 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak gerekli uzman görüşü alınıp ön test uygulaması yapıldıktan sonra son şekli verilmiş 10 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Katılımcılar rehberlik kavramını yardımcı olmak, yol göstermek, öğrenciyi tanımak, öğrencinin sorunlarını çözmek, öğrenciyi destek olmak, öğrenciyi yönlendirmek ve motive etmek kavramları ile açıklamışlardır. Rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan sorunlar ise sınıf rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar, ders saatinden kaynaklı sorunlar, veliden kaynaklı sorunlar, öğrenciden kaynaklı sorunlar, okul rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar, okuldan kaynaklı sorunlar çerçevesinde ele alınmıştır. Katılımcılar, rehberlik hizmetlerinin daha etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi için paydaşlar arasındaki işbirliğini geliştirmeye yönelik tedbirler alınması, sadece anketlerle yapılan rehberlik faaliyetleri yerine yüz yüze rehberlik faaliyetlerinin yürütülebileceği bir rehberlik sisteminin oluşturulması gibi birtakım önerilerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik, Rehberlik Hizmetleri, Sorun

Guidance Services from Classroom Guide Teachers' Perspective

Abstract

The failure or insufficiency of the guidance services brings along many problems. In this study, it was aimed to reveal the opinions of classroom teachers on guidance services, to identify the problems they encounter in guidance services and to find solutions. Thus, more effective provision of guidance services will be provided. This study is qualitative research shaped with a phenomenological pattern. The study group consists of 14 participants who work as classroom guidance teachers in schools of different types and levels. In the study, a semi-structured interview form consisting of 10 questions, which was finalized after the necessary expert opinion was obtained and tested, was used as the data collection tool. The obtained data were analyzed by descriptive analysis method. Participants explained the concept of counseling in terms of helping, guiding, getting to know the student, solving the student's problems, supporting the student, guiding and motivating the student. The problems encountered in guidance services were addressed within the framework of the problems caused by the classroom counselor, problems originating from the lesson time, problems caused by the parents, problems caused by the students, problems originating from the school counselor,

¹ Sorumlu Yazar: Adem Bayar, Doç. Dr. Amasya Üniversitesi, Türkiye, adembayar80@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8693-9523

² Recep Ekim, Öğretmen, Amasya Üniversitesi, Türkiye, recepekim55@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-9089-0331

and problems originating from the school. Participants also made a number of suggestions such as taking measures to improve cooperation between stakeholders in order to realize guidance services more effectively, establishing a guidance system where face-to-face guidance activities can be carried out instead of guidance activities conducted only through questionnaires.

Keywords: Guidance, Guidance Services, Problem

Giriş

Gelişen ve değişen dünyada kişilerin bireysel ve toplumsal sorunları da gün geçtikçe daha da artmakta ve karmaşık hale gelmektedir. Birey olarak günümüz dünyasının hayat şartlarına uyum sağlamak bazen güçleşebilmekte, bazen de karşılaşılan sorunlara çözüm bulmakta yetersiz kalınmakta ve istenmedik durumlar ortaya çıkmaktadır. Öyle ki ülkemizde antidepresan kullanımı OECD ortalamasına göre iki kat artmış durumdadır (<https://dokuz8haber.net>). Okullarımızla ilgili Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Okullarda Şiddeti Önleme Projesi Kurulu'nda görev almış olan Hacettepe Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı emekli öğretim üyesi Prof. Dr. Ferhunde Öktem, okullardaki artış gösteren şiddet olaylarının ilerleyen zamanlarda daha da artarak ilerleyeceğine dikkat çekmiştir (<https://www.haberturk.com>). Bunu önlemek, psikolojik ve sosyal yönden güçlü bireyler yetiştirmek için genelde eğitim sistemi, özelde ise rehberlik hizmetleri büyük önem taşımaktadır. İlgi, yetenek ve istek gibi birçok özellikleri birbirinden farklı öğrencileri tek çatı altında bir araya getiren okulların sağlıklı bireyler yetiştirebilmeleri için rehberlik hizmetlerinin nasıl ve kimlerle yürütüldüğü, bireylerin ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelik ve yeterlilikte olması, günümüz dünyasının sorunlarını sırtlayabilmesi açısından önemli bir konu haline gelmektedir.

Rehberlik hizmetlerinin ülkemizdeki tarihçesine bakıldığında, rehberliğin Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagojik ve Özel Eğitim Bölümlerinde ayrı bir ders olarak 1953-54 ders yılında okutulmasından sonra, 1955-56 yıllarında İstanbul ve Ankara'da rehberliği esas alan ders programları hazırlandığı görülmektedir. 1959 yılından itibaren İstanbul ve İzmir'de daha sonra diğer illerde Rehberlik ve Araştırma Merkezleri açılmaya başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Dairesi ise 1970 yılında orta dereceli okullarda rehberlik servislerinin kuruluşu ve görevini belirleyen düzenlemeyi yaparak 24 okulda uygulamaya başlamıştır (<http://mebk12.meb.gov.tr>).

Kepçeoğlu (1995, s.13) rehberliği "bireyin kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirme için uzman kişilerce bireye yapılan psikolojik yardım" şeklinde açıklamaktadır. Bu bağlamda, okullarda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin rehberlik uzmanları tarafından planlı ve programlı bir şekilde sunulması gerekliliği ilk defa İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planında belirtilmiştir (Doğan, 1998; Kepçeoğlu, 1995; Tan, 2000). Okullarda rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, bu hizmet alanında yetişmiş uzmanın sorumluluğu ve önderliğinde, öğretmenlerin katılımı ile yürütülmektedir. Doğan (2000), "ne psikolojik danışman ne de öğretmen tek başına bu programı yürütemez", demektedir. Okullarda rehberlik hizmetlerinin sunulmasında iki farklı yaklaşım süregelmiştir. Bunlardan biri yetiştirilmiş rehberlik uzmanları tarafından birebir ve yüz yüze iletişim kurularak verilen rehberlik hizmetlerini savunan "uzman merkezli rehberlik programı"; diğeri ise rehberlik hizmetinin büyük ölçüde öğretmenlerce yürütüldüğü rehberlik uzmanının bilgi akışı sağladığı "öğretmen merkezli rehberlik programı" dır (Dinkmeyer, 1973). Ülkemizin koşulları, uzun yıllar ikinci görüşün benimsenmesini gerektirmiştir (Yeşilyaprak, 1999). Tabii ki bunun en büyük gerekçesi okullarda bu hizmetleri yürütecek yeteri sayıda uzmanın olmayışıydı. Bu sebeple ülkemizde rehberlik hizmetleri büyük ölçüde sınıf rehber öğretmenlerince yerine getirilmeye çalışılmıştır (Kantarcioglu, 1974; Kuzgun, 1988; Tan,1986).

Rehberlik hizmetlerinin 21. yüzyılın sorunlarına çözüm bulabilmesi, kâğıt üzerinde kalmayıp amacına ulaşması, rehberlik hizmetlerinde yeni yaklaşımların ortaya konulabilmesi için öncelikli görevi okullarda ders vermek olan öğretmenlerimizin rehberlik hizmetlerine olan bakış açılarının araştırılmasına ihtiyaç duyulmuştur. Okullardaki rehberlik hizmetlerine katkı sağlayacağından dolayı bu çalışma önem arz etmektedir.

Literatür Taraması

Bu bölümde rehberliğin tanımı, rehberliğin amacı ve rehberlik hizmetleri uygulamalarında karşılaşılan sorunlar başlıkları sırasıyla ele alınmıştır.

Rehberliğin Tanımı

Rehberliğin tanımına ilişkin çalışmalara bakıldığında, araştırmacılar tarafından farklı tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin; Kuzgun'a (2011) göre, rehberlik, öğrencinin özünü anlaması, çevresindeki imkânları tanınması ve doğru kararlar vererek kendini gerçekleştirmiş bir birey olabilmesi amacıyla yapılan sistematik ve profesyonel yardımdır. Başka bir tanıma göre ise rehberlik, öğrencinin sorunlarını çözebilmesi, kendini anlayabilmesi, kapasitesini en üst düzeye çıkarabilmesi, realist kararlar verebilmesi, çevresine uyum sağlayabilmesi ve böylelikle kendini gerçekleştirebilmesi için uzmanlar tarafından sağlanan psikolojik yardımlardır (Kepçeoğlu, 2004). Türk Dil Kurumu'na göre rehberlik "1-kılavuzluk, 2-öğrencilerinin sorunlarını öğrenerek onlara yardımda bulunma" anlamlarına gelmektedir. Rehberlik etmek ise, "yol göstermek, kılavuzluk etmek" anlamlarında kullanılmaktadır (<https://sozluk.gov.tr>). Baymur (1971), rehberliği tanımlarken Landy ve Palmer'in görüşlerinden de faydalanarak rehberliğin ne olmadığı konusuna açıklık getirmiştir. Buna göre rehberlik, değişik kurslar açarak yetiştirici öğretim hizmeti sağlamak, okullarda öğrencilerin tarafında bulunarak onlara öğütler vermek, bazı tavsiyelerde bulunmak değildir. Jones ve arkadaşları (1970) ise rehberliği bir kişinin başka bir kişiye karşılaştığı sorunların çözümünde, seçimler yapma ve uyum sağlama noktasında yaptığı bir yardım olarak görmektedir. Böylece yardım alanın kendisine karşı sorumlu olabilme yeteneği geliştirilir.

Rehberlik hizmeti evrensel bir hizmet olup sadece okul veya aile ile sınırlı bir hizmet değildir. Tan'a (1969) göre rehberlik, bireyin en verimli bir biçimde gelişmesi ve tatmin edici bir uyum sağlanmasında ihtiyacı olan seçimleri yapmasını, doğru kararları vermesini sağlayacak bilgi ve becerileri kazanması ve bu seçim ve kararları yürütmesi için bireye yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır. Mortensen (1966) ise rehberliği, kuramsal açıdan ve uygulama bakımından bireyselleştirilmiş bir eğitim çerçevesinde ele alarak bireylerin yetenek ve kapasitelerinin en üst seviyeye çıkartacak biçimde demokratik bir çerçevede geliştirilmesini amaçlamaya yönelik sunulan eğitim program ve uygulamalarını, bireysel imkânları ve uzmanların hizmetlerini kapsayan unsur olarak tanımlamıştır. Ohlsen'e (1964) göre ise rehberlik, öğrencilerin sorunlarının çözümüne ve güçlenmesine katkı sağlamak, problem çözme ve karar verme becerilerini kazanmalarına yardımcı olmak için birlikte çalıştıkları, görüş ve bilgilerini düzenledikleri ortak bir yatırım, uğraşıdır. Mathewson'un (1962), tanımına göre rehberlik, bireyin kendine özgü gizil güçlerini daha iyi anlaması, toplumsal ve ahlâkî değerlere uyumlu bir şekilde toplumun beklentilerini karşılaması için eğitimsel ve yorumlayıcı işlemlerle sunulan sistemli ve profesyonel bir yardım sürecidir. Smith'e (1951) göre ise rehberlik bireylerin farklı alanlarda yeterli uyumunun sağlanmasında temel olan yeterli tercihleri, planları ve yorumları ortaya koyabilmesi için ihtiyacı olan bilgi ve becerileri kazanmasını destekleyen işlemlerdir. Chilsholm ise (1945) rehberliği bireylerin, kendisiyle ilişkili geniş boyutlardaki bilgilerle temasa geçme işlemi olarak tanımlamaktadır. Bradshaw'a (1936) göre rehberlik, öğrencinin sınıfta öğretimden yeterli şekilde faydalanabilmesi için ihtiyaç duyulan şartların oluşturulmasıdır.

Yukarıdaki tanımlamalar göz önüne alındığında rehberlik sosyal bir varlık olan bireyin çevresiyle birçok alanda uyumunun desteklemesi, problemlerinin çözümüne katkı sağlanması, bireyin gizil güçlerinin açığa çıkarılması ve kendini gerçekleştirebilmesi gibi değişik amaçlarla bireye ihtiyacı olan yardımın uzman kişilerce sistemli ve profesyonel bir şekilde verilmesi işlemidir. Burada rehberliğin amacı kadar kim tarafından nasıl sunulduğu da önemli bir faktördür.

Rehberlik Hizmetlerinin Amacı

Rehberlik hizmetlerinin amacına ilişkin çalışmalara bakıldığında rehberliğin işlevi tarihi gelişim içinde farklı şekillerde ele alınmıştır. Örneğin; Girgin'e (2012) göre rehberlik hizmetlerinin amacı, öğrencide bulunan açık veya gizli tüm potansiyellerin en üst seviyede geliştirilmesidir. Tan (1969) rehberliği; uyum sağlayıcı, yöneltici ve ayarlayıcı işlev olmak üzere üçe ayırmaktadır. Uyum sağlayıcı işlev, bireyin uyum sağlayamadığı veya zorlandığı durumlarda gerekli yardımların yapılmasını kapsar. Bu işlev sadece uyum problemleri yaşayan öğrencilere yöneliktir. Yöneltici işlev ise bireyin ihtiyacı, yeteneği ve nitelikleri doğrultusunda en üst seviyede başarılı olabileceği alanlara, bölümlere ve mesleklere yöneltilmesi ve geliştirilmesi için gerekli yardımları kapsar. Ayarlayıcı işlev, program ve uygulamaların bireyin ihtiyacına, yeteneğine ve özelliklerine göre planlanma yapılmasına ilişkin yardımları kapsar. Eğitim programlarını planlayan ve geliştirenleri öğrenciler hakkında bilgi vermek ve bu yönde eğitim programını değiştirmek ve geliştirmek rehberliğin ayarlayıcı işlevidir.

Tiedeman ve Field (1963), rehberlik ile öğretimin işlev bakımından birbirinden farklı olduğuna değinmişlerdir. Buna göre öğretim, başkalarının tecrübelerinin aktarımını sağlar. Rehberlik ise öğrencinin bir birey olarak kendi deneyimlerini ve bu deneyimlerinin sonuçlarını şekillendirme sürecinin test edilmesini kapsar. Bu araştırmacılar öğretimi öğrencinin çevresi ile benliği arasında faydalı bir kesişme alanı olarak görmüştür. Rehberliğin kişi düzeyinde bu kesişme alanındaki uyumsuzlukları en aza indirme ve eşitleme işlevi bulunmaktadır. Mathewson (1962), gelişimsel rehberlik anlayışı temelinde rehberliğin okullardaki işlevini beş ana gruba ayırmakta ve bunlara ilave olarak dört ayrı işlevi de ortaya koymaktadır. Bu beş temel işlevden biri bireysel vak'a incelemesi işlevidir. Bu işlev çok kapsamlı problemlere yönelik uygulama alanına sahip bireysel özellikleri çözümleme, değerlendirme, bütünleştirme ve yorumlama basamaklarını içerir. Bilhassa okulda, belirli ihtiyaçları ve problemleri karşılamaya yönelik bir çalışmadır. Diğer işlevi psikolojik danışma ve buna ilişkin grup çalışması işlevidir. Konsültasyon işlevi birey ve bireylerin rehberlik ihtiyaçlarına yönelik çevreyle olan iletişimi ve konsültasyonu sağlama işlevidir. Eşgüdüm işlevi rehberliği bir bütün olarak tüm işlemleri eşgüdümle ele almayı amaçlar. Programlama işlevi rehberliğin amacına ulaşmasını sağlamak amacıyla gerekli programlamayı sağlamaktır. Ek işlevleri ise; hizmet içi eğitimlerle personelin seçilmesi, örgütün planlanması, rehberlik çalışmaları ile basamaklarının değerlendirilmesi ve rehberlik alanında halkla ilişkilerin sağlanmasıdır. McDaniel (1956) ise rehberliğin işlevlerini eğitsel hizmet, kişisel hizmet ve toplumsal hizmet olmak üzere üçe ayırmıştır.

Yapılan çalışmalara göre rehberlik hizmetlerinin işlevleri çok boyutlu ve kapsamlı olmakla birlikte bireyin gizil güçlerinin ortaya konulabilmesi için bireyi tanıma-anlama işlevi, bireyin sorunlarına çözüm bulma işlevi, bireyin gelişimine yardım işlevi ve bireyin çevresiyle uyum sağlama işlevi ön plana çıkmaktadır.

Rehberlik Hizmetleri Uygulamalarında Karşılaşılan Sorunlar

Rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan sorunlarla ilgili literatür tarandığında öğrencilerden kaynaklanan sorunlar, velilerin ilgisizliğinden kaynaklanan sorunlar, iş yükünün ağırlığından kaynaklanan sorunlar ve psikolojik danışmanın kılavuz programlarının bulunmamasından

kaynaklı sorunlar tespit edilmiştir (Coll ve Freeman, 1997; Moracco, Butcke ve McEwen 1984; VanZandt ve Perry, 1992; Wilgus ve Shelley, 1988). Bunların yanı sıra rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan sorunlarla ilgili literatürde birçok çalışma bulgusu bulunmaktadır. Bunlar öğrenci sayısının fazla olması, okuldaki fiziki yetersizlikler, rehber öğretmenden beklenen görevlere ilişkin algılar, mevzuatın yetersizliği ile bu alanda kullanılacak araç ve gereçlerin yetersizliği gibi sorunlar şeklinde sıralanabilir (Akkoyun, 1995; Gökçakan ve Özer, 1999; Görkem, 1985; Kepçeoğlu, 1986; Kulaksızoğlu, 1990). Konuyla ilgili yapılan bir diğer çalışmada Bakioğlu ve Gayık Asyalı (2005) rehberlik hizmetlerinde okul rehber öğretmeni sayısının yeterli olmadığını ortaya koymuştur. Başka bir çalışmada ise öğrenci ve velinin rehberlik hizmetlerine olan ilgisizliği, rehber öğretmenlerin azlığı, okulda rehber öğretmenin bulunmaması, rehberlik hizmetlerinin tam bilinmiyor olması ve yanlış inanışlar gibi bulgulara ulaşılmıştır (Karataş ve Şahin Baltacı, 2013). Rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan sorunların analiz edilerek çözüm önerilerinin geliştirilmesi rehberlik hizmetlerinin sağlıklı yürütülmesine katkı sağlayacaktır.

Araştırmanın Amacı ve Araştırma Soruları

Bu çalışmanın amacı rehberlik hizmetlerinin daha etkili sunulabilmesi için sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerinde karşılaştıkları sorunları ve bu sorunların çözümüne ilişkin önerileri ortaya koymaktır. Bu amaç çerçevesinde araştırma boyunca aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Katılımcılara göre,

1. Rehberlik kavramının tanımı nedir?
2. Rehberlik sürecinde karşılaşılan sorunlar nelerdir?
3. Rehberlik hizmetlerinin daha etkili gerçekleştirilmesi için neler yapılmalıdır?

Yöntem

Bu başlık altında araştırmanın yöntemi, araştırmanın deseni, çalışma grubu, araştırmacıların rolü ve verilerin toplanması ve analizi konularına yer verilmiştir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Nitel araştırmada algı ve olaylar doğal ortamında gerçekçi ve bütüncül bir anlayışla nitel veri toplama tekniklerinden gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi teknikler kullanılarak ele alınmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Nitel araştırmada, araştırma konusu olgu ve olaylar kendi bağlamında değerlendirilerek, insanların onlara kattıkları anlamlar önem kazanır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010). Bu araştırma yöntemi, insanoğlunun kendi gizemlerini çözmek amacıyla kendi gayretiyle şekillendirdiği toplumsal oluşumun ayrıntılarına ulaşmak üzere geliştirdiği yeni bilgi ortaya çıkarma yöntemlerinden biri olarak görülmüştür (Özdemir, 2010).

Araştırma Deseni

Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden biri olan olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak düzenlenmiştir. Olgubilim deseni, hâlihazırda yaşanan ancak derinlemesine inceleme gereği duyulan olgu ve olayların ayrıntılı olarak ortaya konulmasında kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Fenomenolojik çalışmanın amacı katılımcıların yaşantılarına, deneyimlerine ilişkin algılarını ortaya çıkarmaktır (Creswel, 1998; Patton, 1990). Bu yaklaşımda araştırmacı tarafından, araştırma yapılan konu hakkında belli yaşantıya sahip bulunan katılımcılar belirlenir ve çalışmaya dâhil edilir (McMillan, 2004).

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubu amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği kullanılarak belirlenmiştir. Amaçlı örneklemede araştırmacı, katılımcıların belirlenmesinde kendi yargısını kullanarak araştırmanın amacına uygun katılımcıları seçer (Balcı, 2005). Maksimum çeşitlilik örnekleme tekniği; küçük bir örneklemden hareketle birey çeşitliliğinin maksimum derecede yansıtılması amacıyla kullanılır. Maksimum çeşitliliğe bağlı yapılacak bir çalışmada amaç genellemeye ulaşmak maksadıyla çeşitlilik sağlamak değildir. Tam tersine çeşitlilik görülen durumlar arasında benzer olguların bulunup bulunmadığını tespit ederek çeşitliliğin durumuna göre problemin değişik yönlerini ortaya çıkarmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Maksimum çeşitlilik yöntemi, incelenen problemle ilişkin çok sayıda değişiklikleri içine alan ana temalara ve tanımlamalara ulaşmayı amaçlamaktadır (Neuman, 2014). Maksimum çeşitlilik örnekleme yönteminde örneklem belirlenirken kendi içinde benzerlik bulunan ve konuyla ilişkili değişkenlik gösteren farklı durumlar dikkate alınır (Grix, 2010). Maksimum çeşitlilik örnekleme ile araştırma yapılan konu hakkında daha çok veriyi ortaya çıkaracak etkenler tespit edilmelidir (Neuman & Robson, 2014).

Bu araştırmanın çalışma grubu 2020-2021 eğitim-öğretim yılı itibari ile en az 2 sene sınıf rehber öğretmenliği yapmış 14 katılımcıdan meydana gelmektedir. Katılımcıların demografik bilgileri aşağıda oluşturulan tabloda sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

	Cinsiyet	Meslekteki Deneyim	Eğitim Seviyesi	Sınıf Rehber Öğretmenliği Deneyimi
Katılımcı 1	K	17	Lisans	10
Katılımcı 2	K	3	Lisans	2
Katılımcı 3	K	5	Lisans	3
Katılımcı 4	E	3	Lisans	2
Katılımcı 5	E	19	Lisans	10
Katılımcı 6	E	5	Lisans	4
Katılımcı 7	K	8	Lisans	5
Katılımcı 8	K	5	Lisans	3
Katılımcı 9	K	17	Lisans	10
Katılımcı 10	E	14	Yüksek Lisans	10
Katılımcı 11	E	5	Lisans	3
Katılımcı 12	E	10	Lisans	7
Katılımcı 13	E	16	Lisans	10
Katılımcı 14	E	21	Lisans	14

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 6'sı kadın, 8'i ise erkek; mesleki deneyimleri 3 ila 21 sene arasında değişmekte; sadece 1 tanesi yüksek lisans derecesine sahipken diğerleri lisans mezunu ve sınıf rehber öğretmenliği deneyimi ise 2 ila 14 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların kimliklerini açığa çıkaracak herhangi bir bilgiye çalışma içerisinde yer verilmemiştir. Katılımcılar K1, K2, K3, ... ve K14 olarak kodlanmıştır. Bulguları desteklemek ve kanıt oluşturmak maksadıyla görüşmelerden elde edilen kimi veriler bulgular kısmında paylaşılmıştır.

Araştırmacıların Rolü

1. Araştırmacı akademisyenliğe geçmeden önce Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda 3,5 yıl öğretmen olarak görev yapmıştır. Bu süre zarfı içerisinde sınıf rehber öğretmenliği görevini de üstlenen araştırmacı zaman zaman bazı problemlerle karşılaşmıştır. Bundan dolayı bu konuya

dikkat çekmek isteyen araştırmacı aynı zamanda bu problemlerin üstesinden gelinmesi için bazı çözüm yollarını ortaya koymak amacı ile bu çalışmayı yapmaya karar vermiştir.

2. Araştırmacı Eğitim Yönetimi Anabilim Dalında yüksek lisansa devam etmekte olup Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı çeşitli kurumlarda 5 yıl öğretmenlik yapmış, 6 yıl müdür yardımcılığı görevinde bulunmuş ve 3 yıla yakın süredir şube müdürlüğü görevini yürütmektedir. Bu sürede farklı tür ve kademelerdeki rehberlik hizmetlerine ilişkin sıkıntıları gözlemlemiş ve rehberlik hizmetlerinin daha etkili verilebilmesi için sınıf rehber öğretmenlerinin bakış açısından konunun araştırılmasına karar vermiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Yapılan çalışmada veri toplama maksadıyla araştırmacılar tarafından yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Hem esnek bir yapıya sahip olması hem de araştırma konusu problemin çözümüyle ilgili sorulardan oluşması sebebiyle veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu tercih edilmiştir (Merriam, 2013). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin; katılımcıların incelenen çalışma problemine ait düşüncelerini detaylıca anlamak, yerine göre katılımcılara ek sorular yöneltilip katılımcıların sorulara ait cevaplarını yaşantılarıyla örneklendirmelerini sağlamak gibi bir faydası bulunmaktadır (Bogdan ve Biklen, 2007; Marshall ve Rosman, 1999). Böylece araştırmacı yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde problemin çözümüne yönelik görüşme sorularını görüşme öncesinde hazırlamakta, görüşme sırasında esneklik sağlayarak katılımcıların verdikleri cevaplara göre hazırladığı sorularda değişiklikler yapabilmekte, ilave sorular yöneltebildiği gibi soruların sıralamasında da değişiklikler yapabilmektedir (Çepni, 2007). Benzer bir düşünceyi paylaşan Patton (2010) yarı yapılandırılmış görüşmede sorulardan bazılarının görüşmeden önce hazırlandığını bazılarının ise görüşme sırasında katılımcıların cevaplarına göre şekillendiğini ifade etmiştir. Bu sebeple katılımcıların yarı yapılandırılmış görüşme yönteminde önceden hazırlanan sorularının değiştirilmesi ve şekillenmesi noktasında belli bir seviyede etkisi bulunmaktadır (Ekiz, 2009).

Hazırlanan görüşme soruları gerekli uzman görüşleri alındıktan sonra iki katılımcıya uygulanarak soruların anlaşılabilirliği test edilmiş ve görüşme formuna son şekli verilmiştir. Katılımcıların istekleri de dikkate alınarak belirlenen yer (okul, kafeterya vb.) ve saatte bir araya gelinerek görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Her görüşme ortalama 15-20 dakika sürmüştür. Görüşmelerin başında katılımcılara ait demografik anlamda kendilerini tanıttıcı (cinsiyet, mesleki deneyim, eğitim seviyesi vb.) bazı sorular sorulmuş, daha sonra görüşme sorularına geçilmiştir.

Araştırmacılar görüşme esnasında cevapların a) Araştırmanın amacından ayrılmaması, b) Kayıt altına alınması, c) Görüşme sorularına ayrılan zamana göre daha uzun olması, d) Problemin çözümüne yönelik derinlik içermesi ve e) Etki altında kalınarak verilmemesi noktasında yeteri kadar özen gösterilmiştir (Kvale, 1996).

Görüşme sırasında önceden hazırlanan görüşme sorularının dışında çalışmanın özünden ayrılmamak şartıyla bazı ilave sorular da sorulmuştur. Yöneltilen bu ilave sorularla elde edilen bilgilerin değişik boyutlarına ve detayına ulaşılması amaçlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Görüşme süreci katılımcıların rızası alınarak kayıt altına alınmış, daha sonra word belgesi formatında yazılı hale getirilmiştir. Yazılı hale dönüştürülen katılımcılara ait veriler numaralandırılarak sıralama yapılmıştır. Toplanan bu verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmış olup aşağıdaki aşamalar takip edilmiştir:

1. Betimsel Analiz İçin Bir Çerçeve Oluşturma: Veri analizi için gerekli çerçeve belirlenmiş, oluşturulan çerçeveye uygun temalar belirlenmiştir.

2. Belirlenen Temalara Göre Verilerin İşlenmesi: Belirlenen temalara göre veriler düzenlemiştir. Çerçeve dışındaki veriler araştırma dışında bırakılmıştır.
3. Bulguların Tanımlanması: Düzenlenen verilerin tanımlanması yapılmış. Veriler gereksiz tekrarlardan arındırılarak verilerin anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.
4. Bulguların Yorumlanması: En son aşamada ise bulguların açıklaması yapılarak neden sonuç ilişkisi içerisinde verilmeye çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008; Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bulgular

Bu araştırmanın amacı, işin asıl mutfağında bulunan sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerine dair görüşlerini derinlemesine inceleyerek karşılaştıkları sorunları ve bu sorunlara ait çözüm önerilerinin ortaya konulması ve böylece rehberlik hizmetlerinin daha etkili yürütülmesine katkı sağlamaktır.

Elde edilen veriler, araştırma sorularına göre analiz edilmiştir. Bu bağlamda çalışmanın birinci araştırma sorusu “Rehberlik kavramının tanımı nedir?” şeklindedir. Katılımcıların verdikleri cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların rehberlik kavramını; 1) yardımcı olmak, 2) yol göstermek, 3) öğrenciyi tanımak, 4) sorunlarını çözmek, 5) destek olmak, 6) yönlendirmek ve 7) motive etmek kavramları ile bir tuttıkları görülmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Rehberlik Kavramına İlişkin Tanımlamalar

Kavram	f	%	Örnek Cümle
1 Yardımcı Olmak	16	28	Rehberlik, öğrencilerin sorunlarıyla ilgilenip onlara yardımcı olmak diyebiliriz (K10).
2 Yol Göstermek	15	26	Rehberlik öğrencilerin eğitim-öğretiminde, geleceğinde, hayatlarında, kişisel gelişimlerinde onlara yol göstermektir (K13).
3 Öğrenciyi Tanımak	11	19	Rehberlik öncelikle bireyi tanımak, incelemek, anlamak daha sonra kendisine tanıtmaktır (K6).
4 Sorunlarını Çözmek	9	16	Öğrencinin sorunlarını belirlemek, sorunların çözümü için gerekli çalışmaları yapmak (K12).
5 Destek Olmak	3	5	Rehberlik sınıfındaki öğrencilerin gelişimleri, ilerleyişleri ve kararları hakkında onlara destek olmak (K3).
6 Yönlendirmek	2	4	Öğrencilerin kabiliyet ve eğilimleri konusunda tanıyarak yönlendirmeye çalışmak (K11).
7 Motive Etmek	1	2	Öğrencinin ders başarısını arttırmak için motive etmek (K1).
Toplam	57	100	

Tablo 2 incelendiğinde katılımcıların rehberlik kavramını en fazla yardımcı olmak, yol göstermek kavramları ile tanımlarken; en az yönlendirmek, motive etmek kavramları ile bir tuttıkları anlaşılmaktadır.

Çalışmanın ikinci araştırma sorusu “Rehberlik sürecinde karşılaşılan sorunlar nelerdir?” şeklinde olup katılımcıların bu soruya ilişkin verdikleri cevaplar analiz edildiğinde katılımcıların rehberlik sürecinde karşılaştıkları sorunlar; 1) sınıf rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar, 2) ders saatinden kaynaklı sorunlar, 3) veliden kaynaklı sorunlar, 4) öğrenciden kaynaklı sorunlar, 5) okul rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar, 6) okuldan kaynaklı sorunlar şeklinde sıralanmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. Rehberlik Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Kavram	f	%	Örnek Cümle
1 Sınıf Rehber Öğretmeninden Kaynaklı Sorunlar	15	33	Bazen öğrenciye tam olarak ulaşamadığımı düşünüyorum. Her ne kadar ilgilenmeye çalışsam da öğrenci kendini güvende hissetmeyince sorunlarını tam olarak açıklamıyor. Bu tür durumlarda kendimi yetersiz hissettiğim zamanlar çok oldu (K8).
2 Ders Saatinden Kaynaklı Sorunlar	11	24	Rehberlik için ayrılan zaman yetersizdir. Haftada bir saat rehberlik dersi yetersiz. Liselerde haftada 40 saat ders okutulmaktadır. Öğrenci ve öğretmenin ders dışında boş zamanı yok. Bu durum rehberlik çalışmaları ve sosyal faaliyetleri yapılamaz hale getirmiştir (K5).
3 Veliden Kaynaklı Sorunlar	7	16	Öğrenci için sağlıklı iletişim kurabilecek velilerin, iş birliği yapabilecek ebeveynlerin olmaması gibi sorunlar yaşanmaktadır (K1).
4 Öğrenciden Kaynaklı Sorunlar	5	11	Çocukların kendini tam açmaması, bazen gerçek olan durumlarını söylememeleri, gerçekleri gizlemeleri (K10).
5 Okul Rehber Öğretmeninden Kaynaklı Sorunlar	4	9	Rehber öğretmen olmayan okulda öğrencinin beni aşan sorunu olduğunda sevk edeceğim veya muhatap alabileceğim birini bulmakta zorlanıyorum (K11).
6 Okuldan Kaynaklı Sorunlar	3	7	Ayrı görüşme odalarının olmaması görüşmelerin gizliliğine gölge düşürmektedir (K5).
Toplam	45	100	

Tablo 3 incelendiğinde sınıf rehber öğretmenlerinin rehberlik sürecinde sıklıkla karşılaştıkları sorunların başında öğretmenin kendisinden kaynaklanan sorunlar ve ders saatinden kaynaklanan sorunlar gelmekteyken -en az karşılaştıkları sorun ise okuldan kaynaklı sorunlar şeklinde belirtilmiştir.

Araştırmanın son sorusu “Rehberlik hizmetlerinin daha etkili gerçekleştirilmesi için neler yapılmalıdır?” şeklinde olup katılımcıların bu soruya verdikleri yanıt analiz edildiğinde, katılımcıların daha etkili rehberlik hizmetlerinin sunulması için; 1) iş birliği, 2) rehberlik sistemi oluşturulmalı, 3) rehberlik hizmetlerine ayrılan zamanın artırılması, 4) okul rehber öğretmenleri daha etkin olmalı, 5) hizmet içi eğitim verilmeli ve 6) bireysel planlar oluşturulmalı gibi birtakım önerilerde buldukları görülmektedir. Elde edilen bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Rehberlik Hizmetlerinin Daha Etkili Gerçekleştirilmesi İçin Öneriler

Kavram	f	%	Örnek Cümle
1 İş Birliği	10	23	Öğrencinin ailesi en temel etkidir. Aile ile ilgili olan ilişkileri geliştirmek rehberlik hizmetlerinin işlevselliğini arttırmak için yapılacak her düzenleme olumlu bir gelişme olacaktır (K4). Rehberlik hizmetleri aile, okul rehber öğretmeni, öğrenci, çevre ekseninde oluşturulmalıdır (K11).
2 Rehberlik Sistemi Oluşturulmalı	9	21	Öğrenciyi tanımak önemli olduğundan aynı sınıf öğrencilerinin rehberliğini mezun olana kadar devam ettirecek bir sistem oluşturulabilir (K1).
3 Rehberlik Hizmetine Ayrılan Zamanın Arttırılması	8	19	Öğrenciyi anket türleriyle tanımak yerine birebir görüşme saatleri ayrılması ve rehberlik için ayrılan saatleri ders programında arttırmak verimli olabilir (K1). Görüşme odaları oluşturulmalı, rehberlik saatleri çoğaltılmalı (K3).

4	Okul Rehber Öğretmenleri	Daha Etkin Olmalı	7	16	Okul rehber öğretmenlerinin daha etkin olması rehberlik derslerine girmesi, sorunlu olan öğrencilerle ve aileleriyle birebir görüşmesi gerekir (K14).
5	Hizmet İçi Eğitim	Verilmeli	6	14	Rehberlik hizmetlerinin etkin ve faal olarak sürmesi için öğretmenlere özel kurslar verilmeli ve bu görevi etkin olarak isteyen öğretmenlere öncelik verilmeli (K13).
6	Bireysel Oluşturulmalı	Planlar	3	7	Gereksiz evrak işleri yerine öğrenciye farkındalık kazandıracak plan ve programlar yapıp uygulanmalı (K2).
Toplam			43	100	

Tablo 4 incelendiğinde katılımcılar rehberlik hizmetlerinin daha etkili sunulabilmesi için en fazla işbirliğinin sağlanması ve etkin bir rehberlik sistemi oluşturulması önerisinde bulunurlarken; en az bireysel planlar oluşturulmalı önerisinde bulunmuşlardır.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Araştırmacılar katılımcıların rehberlik kavramını 1) yardımcı olmak, 2) yol göstermek, 3) öğrenciyi tanımak, 4) sorunlarını çözmek, 5) destek olmak, 6) yönlendirmek ve 7) motive etmek kavramları ile bir tuttıkları sonucuna ulaşmışlardır. İlgili literatüre göz atıldığında konu ile ilgili benzer tanımlamaların yapıldığı görülmektedir (Kepçeoğlu, 1995; Kuzgun 2011; Ohlsen, 1964). Bunun dışında bazı bilim insanları tarafından rehberlik kavramı tanımlanırken rehberlik hizmetlerinin profesyonel bir yardım olduğu, psikolojik bir yardım olduğu ve uzmanlarca verilen bir yardım olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin; Kuzgun'a (2011) göre rehberlik, sistematik ve profesyonel yardımdır. Kepçeoğlu'na (2004) göre rehberlik uzmanlar tarafından sağlanan psikolojik yardımlardır. Tan'a (1969) göre rehberlik, sistemli ve profesyonel yardımdır. Mortensen (1966) ise rehberliği uzmanların hizmetlerini kapsayan unsur olarak tanımlamıştır. Mathewson'un (1962), tanımına göre rehberlik sistemli ve profesyonel yardım sürecidir. Rehberlik öğrencilerin bütünsel gelişimine yardımcı olmayı ifade eder. Dolayısı ile rehberlik önleyici ve geliştirici bir çalışmadır (LaiYeung, 2014). Rehberlik önemli bir eğitim aracı olarak çocuğa akranları tarafından ona aşılana olumsuz düşüncelerden arındırarak uyumunu sağlar (Nkechi, Ewomaoghene ve Egenti, 2016). Bir çocuğun her yönüyle gelişiminin mümkün olması ancak ideal bir öğrenme-öğretme ortamına sahip olmasına bağlıdır (Egbo, 2013). Bu ise rehberlik hizmetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülmesi ile mümkündür. Ancak ülkemizin koşulları nedeniyle, uzun yıllar rehberlik hizmetleri önemli ölçüde sınıf rehber öğretmenlerince yerine getirilmeye çalışılmıştır (Kantarcioglu, 1974; Kuzgun,1988; Tan,1986).

Araştırmacılar rehberlik sürecinde karşılaşılan sorunların ise 1) sınıf rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar, 2) ders saatinden kaynaklı sorunlar, 3) veliden kaynaklı sorunlar, 4) öğrenciden kaynaklı sorunlar, 5) okul rehber öğretmeninden kaynaklı sorunlar ve 6) okuldan kaynaklı sorunlar şeklinde sıralandığı sonucuna ulaşmışlardır. İlgili literatüre bakıldığında benzer sorunların ortaya konulduğu görülmektedir (Akkoyun, 1995; Gökçakan ve Özer, 1999; Görkem, 1985; Kepçeoğlu, 1986; Kulaksızoğlu, 1990). Bakioğlu ve Gayık Asyalı (2005) ise rehberlik hizmetlerinde okul rehber öğretmeni sayısının yeterli olmadığı tespitinde bulunmuştur. Boitt (2016) rehberlik ve danışmanlık programının uygulanmasında karşılaşılan zorlukları zaman yetersizliği, ebeveyn desteğinin olmaması, finansman eksikliği, imkanların yetersizliği, iş birliğinin olmaması, nitelikli personel eksikliği, öğretmenlerin iş yükünün ağır olması ve okul yönetiminin yeterli desteği göstermemesi olarak bulmuştur. Khanda 2018 yılında gerçekleştirdiği çalışmada rehberlik hizmetlerinde öğretmenlerin karşılaştıkları zorlukları yeterli kaynakların bulunmaması, zaman eksikliği, mesleki eğitim ve beceri eksikliği, ağır iş baskısı, ebeveyn desteğinin olmaması ve okul yönetiminin desteğinin olmaması şeklinde tespit etmiştir.

Araştırmacılar son olarak daha etkili rehberlik hizmetlerinin sunulması için; 1) işbirliği, 2) rehberlik sistemi oluşturulmalı, 3) rehberlik hizmetlerine ayrılan zamanın artırılması, 4) okul rehber öğretmenleri daha etkin olmalı, 5) hizmet içi eğitim verilmeli ve 6) bireysel planlar oluşturulmalı gibi birtakım önerilere ulaşımlardır. İlgili literatüre bakıldığında benzer önerileri ortaya koyan çalışmalara rastlanılmaktadır. Örneğin; Doğan (2000), ne psikolojik danışman ne de öğretmen tek başına bu programı yürütemez derken rehberlik hizmetlerindeki işbirliğinin önemine vurgu yapmıştır. Boitt (2016) rehberlik hizmetlerinin daha etkili bir şekilde yürütülmesi için daha çok öğretmene iş imkanı verilerek öğretmenlerin iş yükleri azaltılmalı, öğretmenlere rehberlik hizmetleri için daha çok zaman verilmeli, öğretmenlere gerekli ekonomik ve imkan desteği hem okul yönetimi hem de hükümet tarafından sağlanmalı ve iş birliği kültürü oluşturulmalı gibi birtakım önerilerde bulunmuştur. Benzer şekilde Khanda (2018) rehberlik hizmetlerin daha verimli bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için her okulda düzenli olarak tam zamanlı bir danışman atanmalı, okul yönetimi rehberlik hizmetleri için asgari temel ihtiyaçları sağlamalı, danışman öğretmene gereksinim duyduğu ihtiyaçlar için ekonomik destek sağlanmalı, veliler ve okul yönetimi okullarda yürütülen rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerine karşı olumlu tutumlar kazanmaları sağlanmalı şeklinde birtakım öneriler geliştirmiştir.

Araştırmacılar yukarıda ulaşılan sonuçlara bağlı olarak birtakım önerilerde bulunmuşlardır. Bunlar;

- 1- Rehberlik hizmetlerinde işbirliğini sağlayacak tedbirler alınmalı,
- 2- Velilerin rehberlik hizmetlerine farkındalığının oluşturulması sağlanmalı,
- 3- Öğrenciler rehberlik hizmetlerinin önemi konusunda bilgilendirilmeli,
- 4- Her öğrenciye ulaşılacak bir rehberlik sistemi oluşturulmalı,
- 5- Ders programlarında rehberlik faaliyetlerinin süresi arttırılmalı,
- 6- Rehber öğretmenlerin aktif olarak rehberlik saatlerine katılımı sağlanmalı,
- 7- Sınıf rehber öğretmenlerine rehberlik hizmetlerine yönelik hizmet içi eğitimler verilmeli,
- 8- Rehberlik hizmetlerinin uzmanlar tarafından sunulabilmesi amacıyla her okulda en az bir rehber öğretmenin bulunması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Akkoyun, F. (1995). PDR'de ünvan ve program sorunu: Bir inceleme ve öneriler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(6), 1-21.
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı* (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Bakioğlu, A. ve Gayık Asyalı, S. (2005). Rehber öğretmenlerin buldukları kariyer evrelerine göre okul yönetimini algılayışlarının niteliksel olarak incelenmesi. *Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 89-110.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeleri* (5. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Baymur, F. (1971). *Okullarımızda önemli bir sorun: Rehberlik*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- Bogdan, R. C. & Biklen, S. K. (2007). *Qualitative research for education: An introduction theories and methods* (5th Ed.). Boston: Pearson Education Inc.

- Boitt, M. L. J. (2016). Evaluation of the Challenges in the Implementation of the Guidance and Counselling Programme in Baringo County Secondary Schools, Kenya. *Journal of Education and Practice*, 7 (30), 27-34.
- Bradshaw, F.F. (1936). *The scope and aim of a personnel program*, Ed. Rec. 17, 121.
- Chilsholm, L. L. (1945). *Guiding youth In the secondary school*. New York: American Book Co.
- Coll, K. M. & Freeman, B. (1997). *Role conflict among elementary school counselors: A national comparison with middle and secondary school counselors*. *Elementary School Guidance & Counseling*, 31(4), 251-261.
- Creswell, J. W. (1998). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five traditions*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Çepni, S. (2007). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Dinkmeyer, D. (1973). *Readings in guidance in the elementary schools*. New York: McGraw-Hill.
- Doğan, S. (1998). *Counseling in Turkey: Current status and future challenge [Türkiye" de psikolojik danışma: Şimdiki durum ve gelecek sorunları]*. *Education Policy Analysis Archives*, 6 (12), 1-12.
- Doğan, S. (2000). Okul rehberliği ve danışmanlığı alanında çağdaş bir yaklaşım: Kapsamlı rehberlik programı modeli. *Türk Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Dergisi*, 2 (13), 56 –64.
- Egbo, A. C. (2013). *Development of Guidance and counselling*. Enugu: Joe best publishers.
- Ekiz, D. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri: Yaklaşım, yöntem ve teknikler*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Girgin, G. (2012). Çağdaş eğitim sistemlerinde öğrenci kişilik hizmetleri ve rehberlik. A. Kaya, (Ed.), *Psikolojik danışma ve rehberlik* (2-23). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökçakan, Z. ve Özer, R. (1999). Rehber öğretmenlerde tükenmişlik. *Rize Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Yayınları*, No: 9.
- Görkem, N. (1985). *Öğrencilerin rehberlik uzmanlarından gördükleri hizmetlerle bekledikleri hizmetler arasındaki fark*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi.
- Grix, J. (2010). *The Foundations of research*. London: Palgrave Macmillan.
- Jones, A., Steffler B. & Stewart N.R. (1970). *Principles of guidance* (Sixth Ed.). Mc Graw-Hill Book Cow. New York.
- Kantarcıoğlu, S. (1974). *Rehberlik*. Ankara: Çam Matbaa.
- Karataş, Z. ve Şahin Baltacı, H. (2013). Ortaöğretim kurumlarında yürütülen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine yönelik okul müdürü, sınıf rehber öğretmeni, öğrenci ve okul rehber öğretmenin (psikolojik danışman) görüşlerinin incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 427-460.
- Khanda, S. (2018). Challenges faced by teacher counsellors of secondary schools in the smart city Bhubaneswar, Odisha. *International Journal of Research in Social Sciences*, 8 (1), 327-340.
- Kepçeoğlu, M. (1986). Okullardaki psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının temel sorunları. *Journal of Human Sciences*, 1, 403-406.
- Kepçeoğlu, M. (1995). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. Ankara: Özerler Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kulaksızoğlu, A. (1990). Rehber ve psikolojik danışmanların algıladıkları mesleki sorunlar. *I. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler*, 1, 307-313.

- Kuzgun, Y. (1988). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: ÖSYM Eğitim Yayınları.
- Kuzgun, Y. (2011). *Rehberlik ve psikolojik danışma*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kvale, S. (1996). *Interviews: An introduction to qualitative research interviewing*. London: Sage.
- Lai-Yeung, S. W. C. (2014). The need for guidance and counselling training for teachers. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 113, 36–43.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (1999). *Designing qualitative research* (3rd ed). Thousand Oaks: Sage.
- Mathewson, R. H. (1962). *Guidance policy and practice*, (Third Ed.) Harper and Row, Publishers, New York.
- McDaniel, H.B. (1956). *Guidance in the modern school*, Holt, Rinehart and Winston, New York.
- McMillan J. H. (2004). *Educational research: Fundamentals for the consumer*. (4th ed) Boston: Allyn and Bacon.
- Merriam, A. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayınları.
- Moracco, J. C., Butcke, P. G., & McEwen, M. K. (1984). *Measuring stress in school counselors: Some research findings and implications*. *School Counselor*, 32(2), 110–118
- Mortensen, D.G. ve Schmuller, A.M. (1966). *Guidance In today's schools* (Second Ed.) John Wiley and Sons, New York.
- Neuman, L. W. (2014). *Social research methods: Qualitative and quantitative approaches* (Seventh Ed.). Essex: Pearson Education Limited.
- Neuman, W. L. & Robson, K. (2014). *Basics of social research*. Toronto: Pearson Canada.
- Nkechi, E.E., Ewomaoghene, E.E., & Egenti, N. (2016). The role of guidance and counselling in effective teaching and learning in schools. *International Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(2), 36–48.
- Ohlsen, M. (1964). *Guidance services In the modern school*. Harcourt Brace and World, New York.
- Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (1), 323-343.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). Newbury Park, CA: Sage.
- Patton, M. L. (2010). *Proposing empirical research: A Guide to the fundamentals*. Glendale, CA: Pycrcak Publishing.
- Smith, E. G. (1951). *Principles and practices of guidance program*, Mc Millan Co., New York.
- Tan, H. (1969). *Rehberliğin esasları* (2. Baskı). Ankara: Ayyıldız Matbaası.
- Tan, H. (1986). *Psikolojik yardım ilişkileri: Danışma ve psikoloji*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tan, H. (2000). *Psikolojik danışma ve rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Tiedeman D. V. & Field F. L. (1963). *Guidance: The science of purposeful action applied through education*, Harvard Educational Review, 2, 483-501.
- VanZandt, C. E. & Perry, N. S. (1992). *Helping the rookie school counselor: A mentoring project*. *The School Counselor*, 39(3), 158-163.
- Wilgus, E. & Shelley, V. (1988). *The role of the elementary-school counselor: Teacher perceptions, expectations, and actual functions*. *The School Counselor*, 35(4), 259-266.
- Yeşilyaprak, B. (1999). Sınıf öğretmenlerinin rehberlik açısından rol ve işlevleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 144(27), 30, Ankara.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Nitel araştırma yöntemleri* (8. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları:

<https://dokuz8haber.net/toplum-yasam/saglik/verilerle-ruh-sagligi-turkiyede-antidepresan-kullanimi-oecd-ortalamasina-gore-iki-kat-artmis-durumda>.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/56/01/746301/dosyalar/2012_11/30010048_rehberIntarhes.pdf

<https://sozluk.gov.tr>.

<https://www.haberturk.com/korkutan-aciklama-okulda-siddet-artabilir-1921224>.